

Metody łączenia kompozytów włóknistych

Dwie najczęściej stosowane metody łączenia kompozytów włóknistych ze sobą lub z innymi materiałami to klejenie i połączenia sworzniowe.

Połączenia klejone

Zalety

- Struktura kompozytu pozostaje nienaruszona.

Wady

- Połączenia nierozłączne
- Problemy z kontrolą jakości i certyfikacją
- Konieczność doboru odpowiedniego kleju i przygotowania powierzchni

Połączenia sworzniowe

- Połączenie rozłączne
- Połączenie znane od dawna i certyfikowane
- Niezbędny jest otwór, który narusza ciągłość włókien. Ponadto w czasie jego wykonywania powstają dodatkowe uszkodzenia.

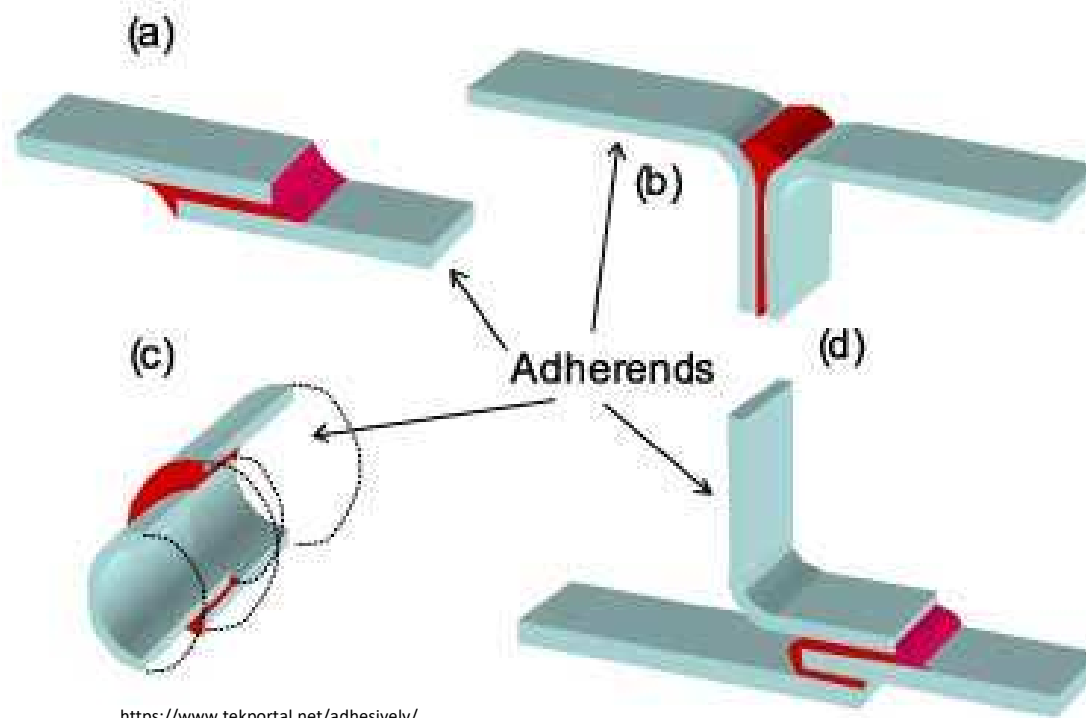
Połączenia klejone

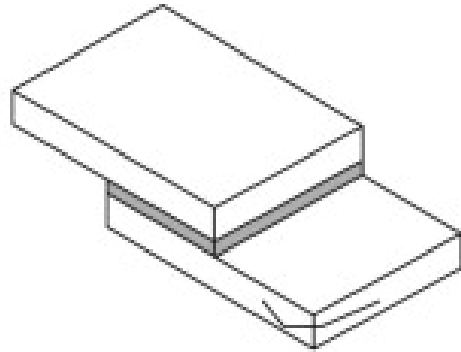
Połączenia sworzniowe

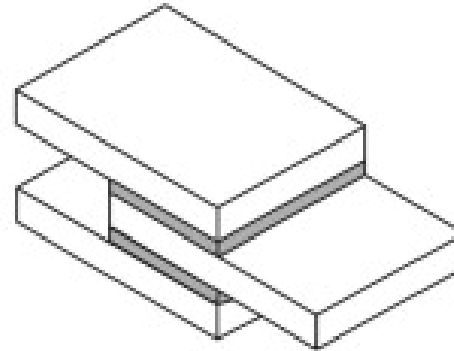
Połączenia klejone

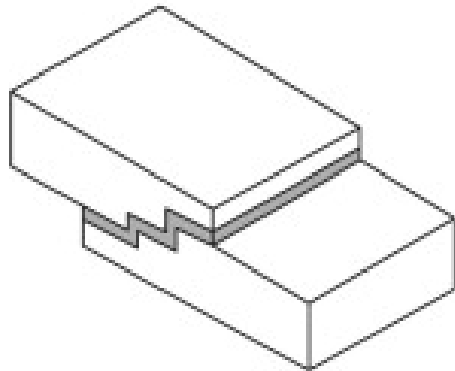
<https://www.tekportal.net/adhesively/>

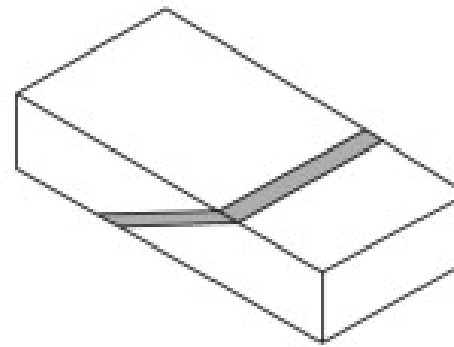
Single-lap joint

Double-lap joint

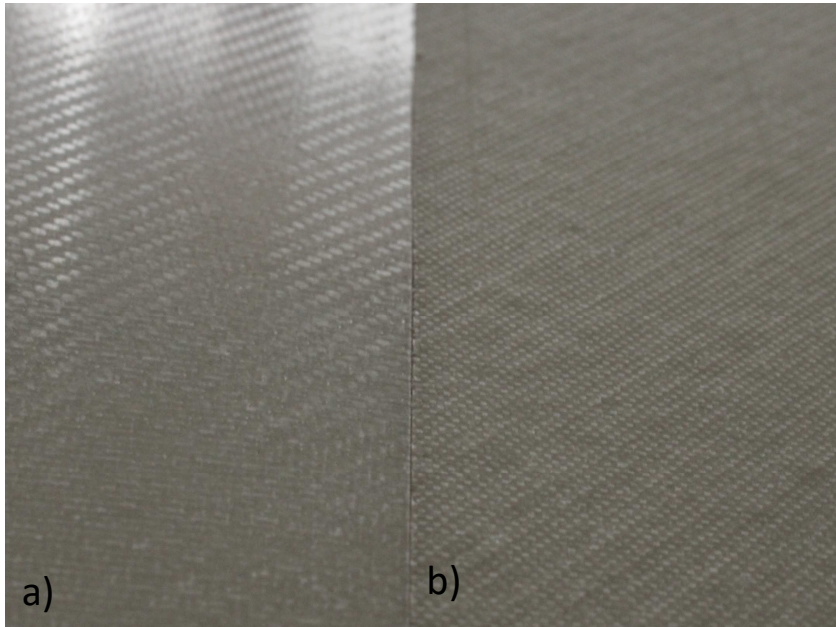
Stepped-lap joint

Scarf joint

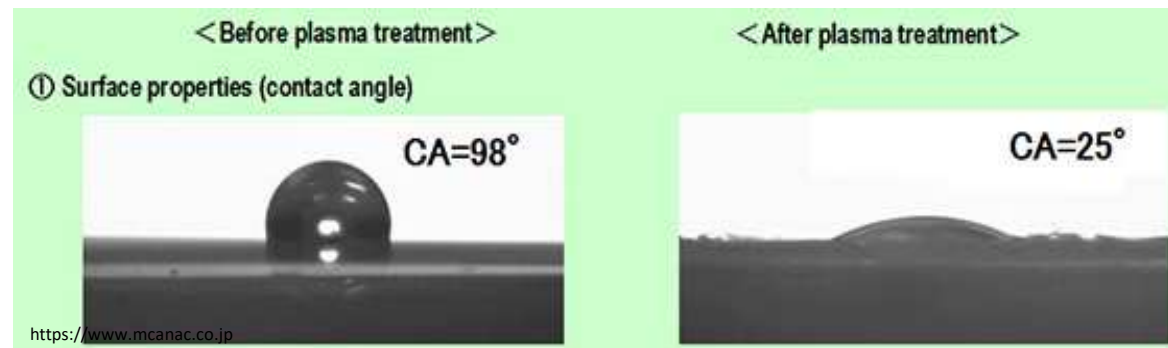
Przygotowanie powierzchni kompozytu do klejenia:

1. Użycie delaminażu pozwala na uzyskanie czystej i rozwiniętej powierzchni gotowej do klejenia bez konieczności odtłuszczenia

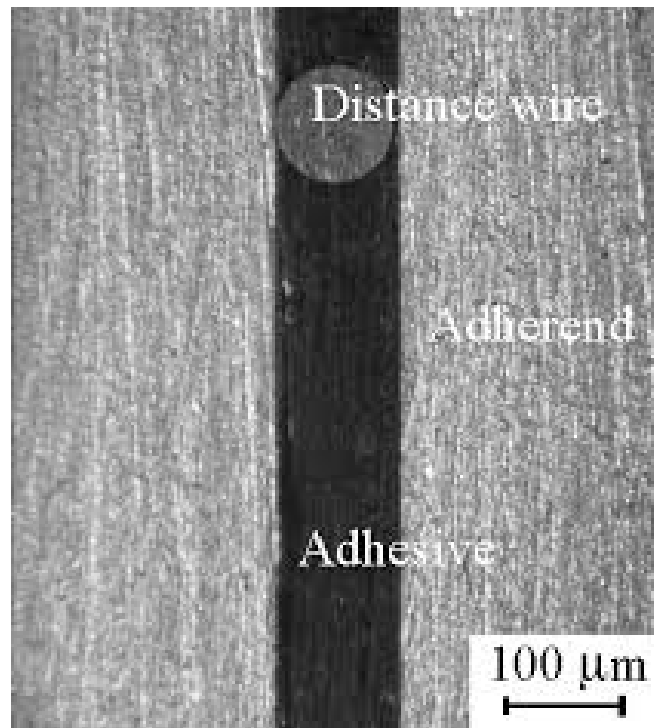
Powierzchnia kompozytu utwardzanego
a) bez delaminażu i b) z delaminażem

1. Odtłuszczenie powierzchni
2. Użycie jednej z następujących metod
  - Papier ścierny/piaskowanie
  - Trawienie chemiczne (np. kwasem siarkowym, azotowym)
  - Modyfikacja powierzchni za pomocą lasera
  - Modyfikacja powierzchni za pomocą plazmy (tlen, argon, azot)

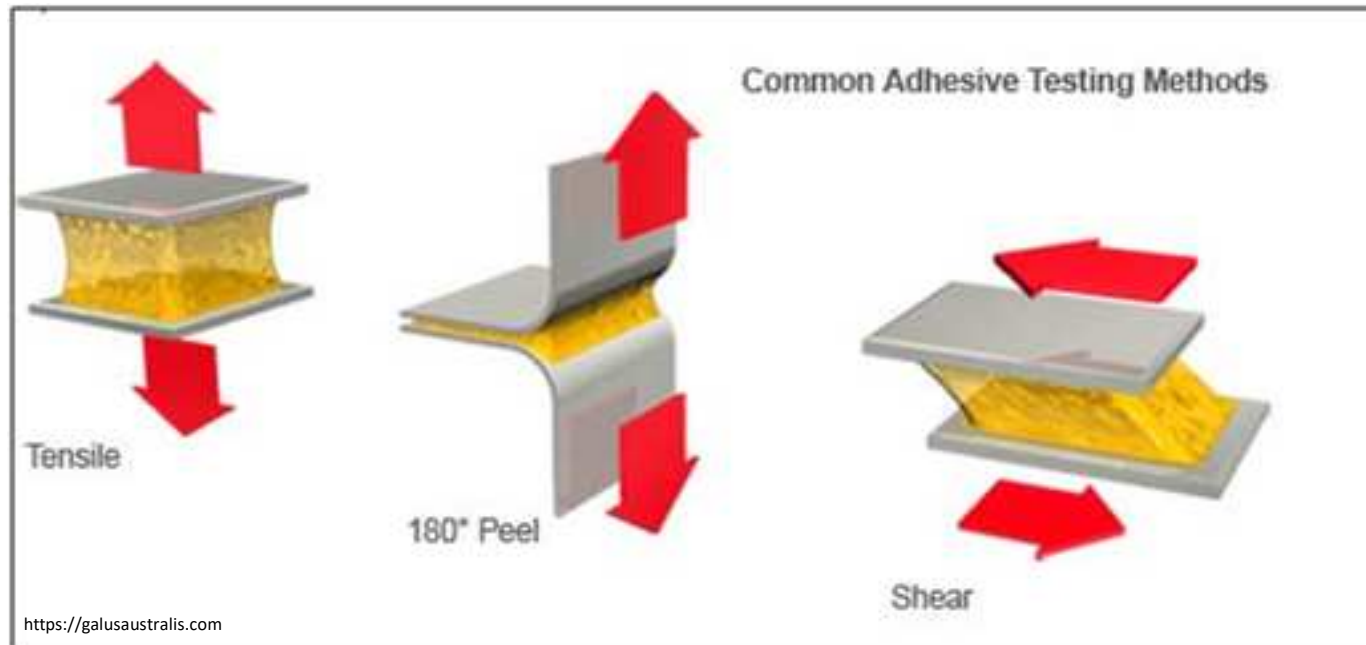

Wady produkcyjne połączenia klejonego

1. Niedoklejenia
2. Nieprawidłowa grubość

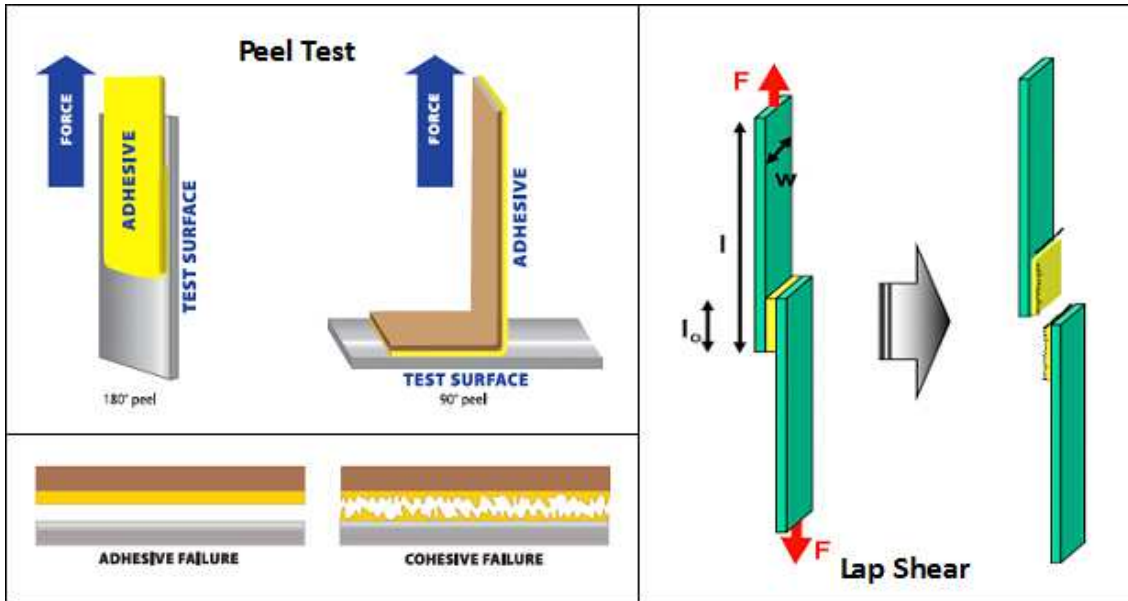

Główne sposoby pracy połączeń klejonych

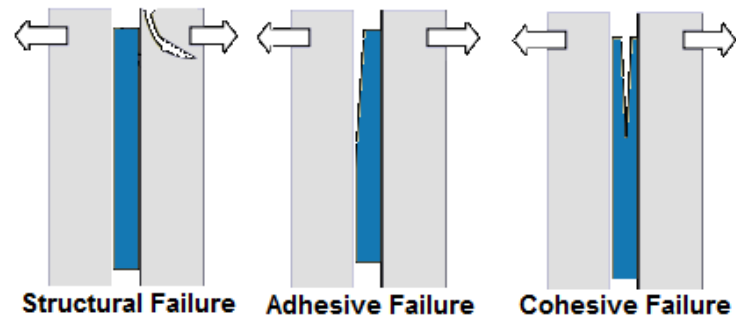

Badania połączeń klejonych

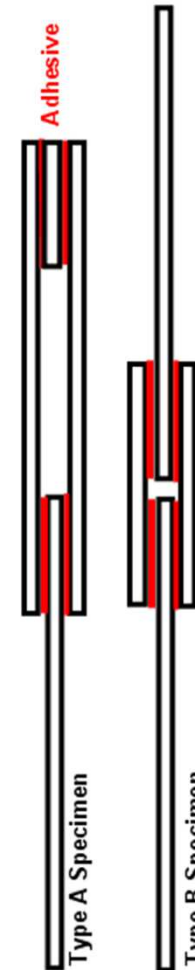

www.adhesives.org

Sposoby zniszczenia

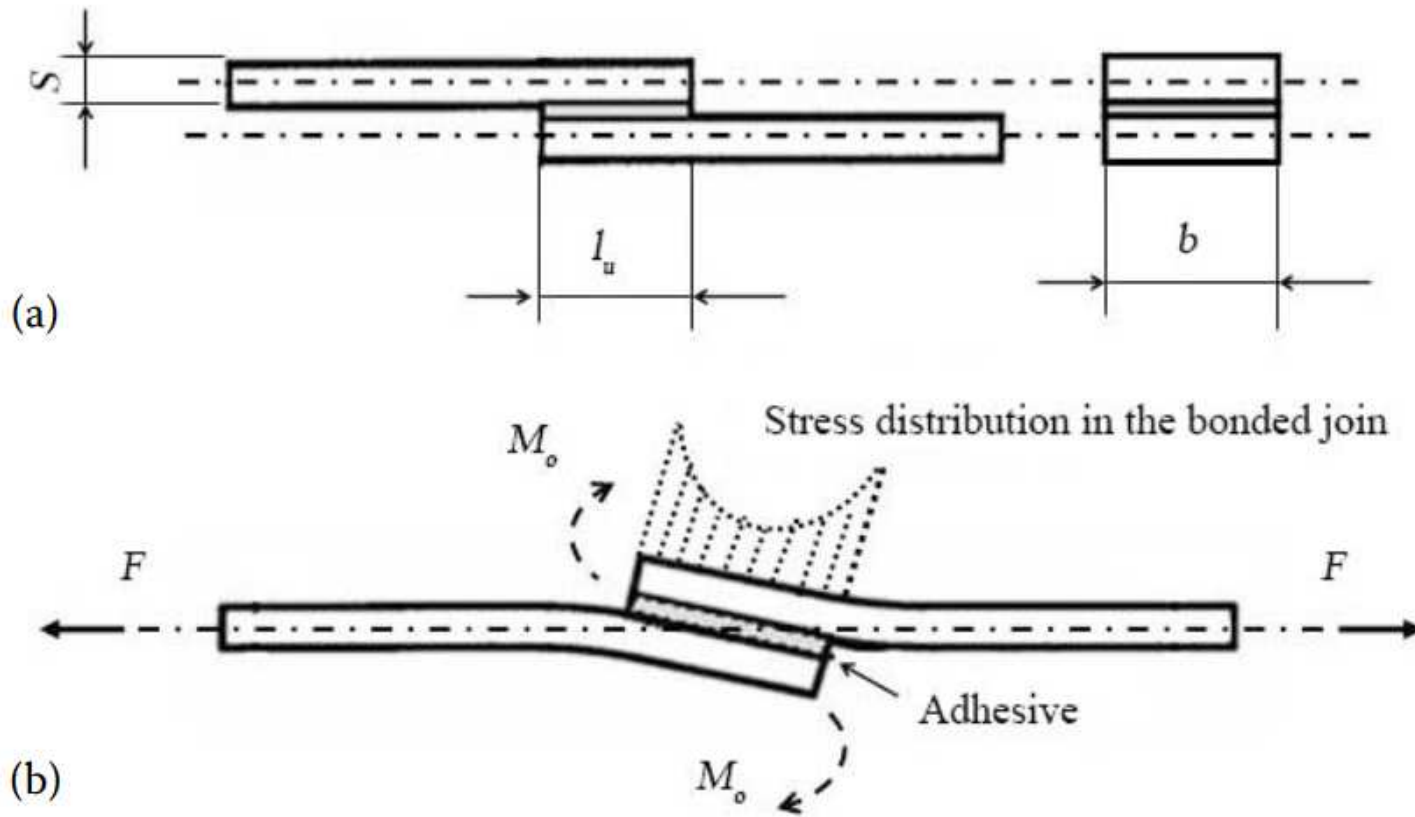

www.wheelfanatyk.com

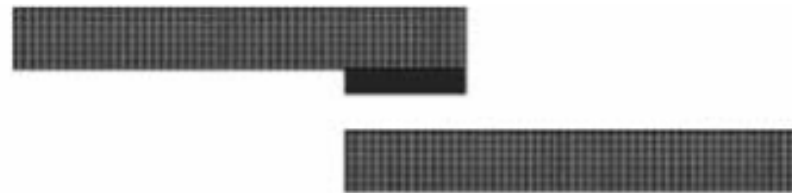

www.ptli.com

Double Lap Shear

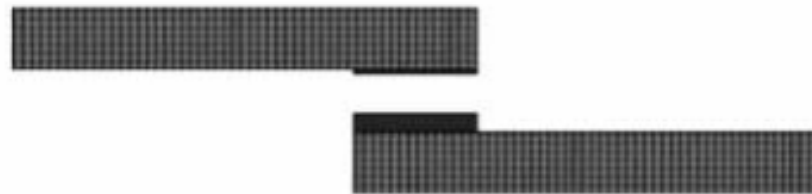
Sposoby zniszczenia połączenia klejonego

a) Adhesive failure

b) Cohesive failure

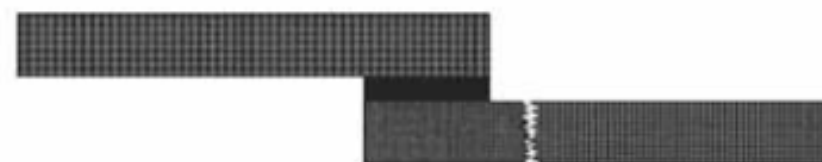
c) Thin-layer cohesive failure

d) Fiber-tear failure

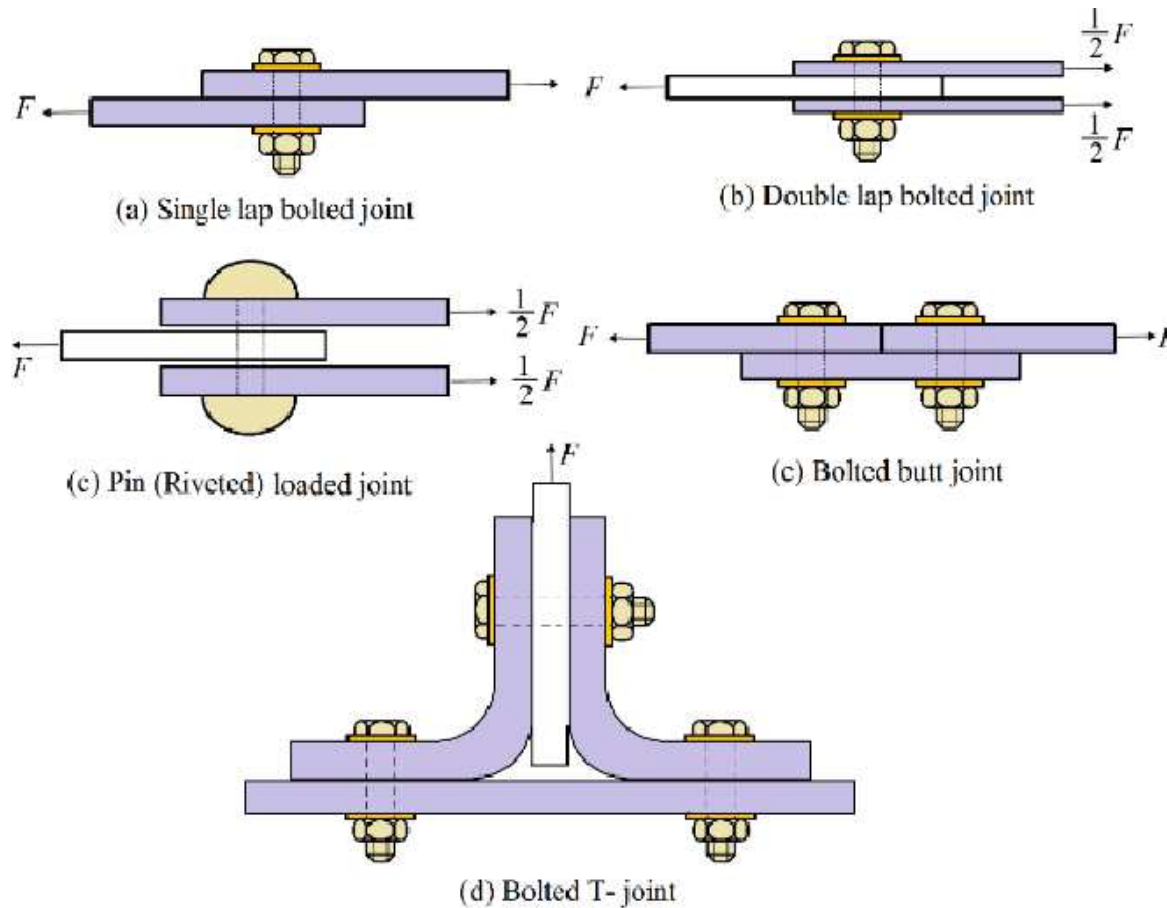

e) Light-fiber-tear failure

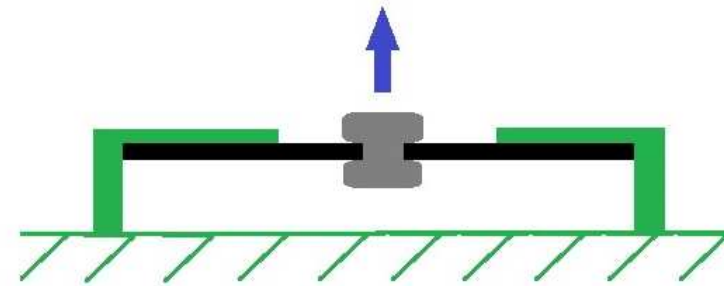
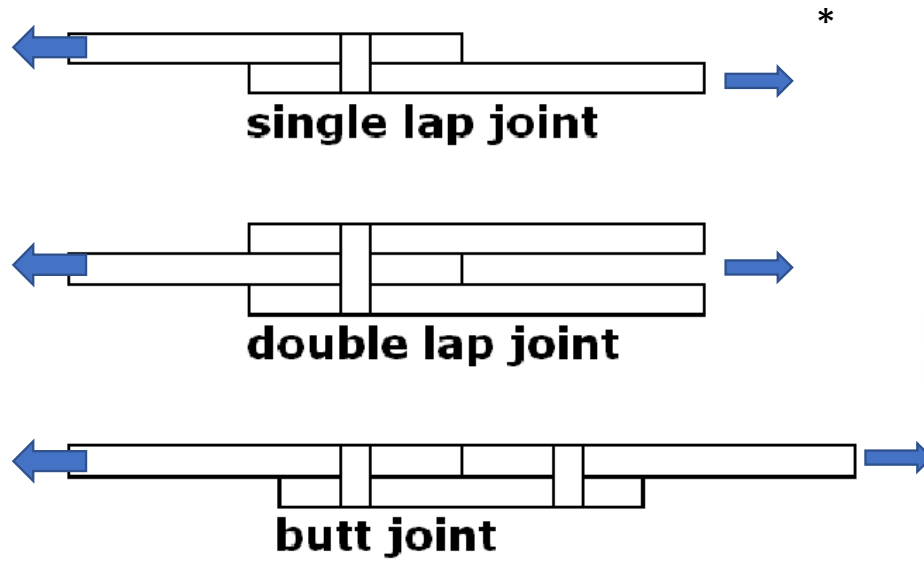

f) Stock-break failure

Połączenia sworzniove

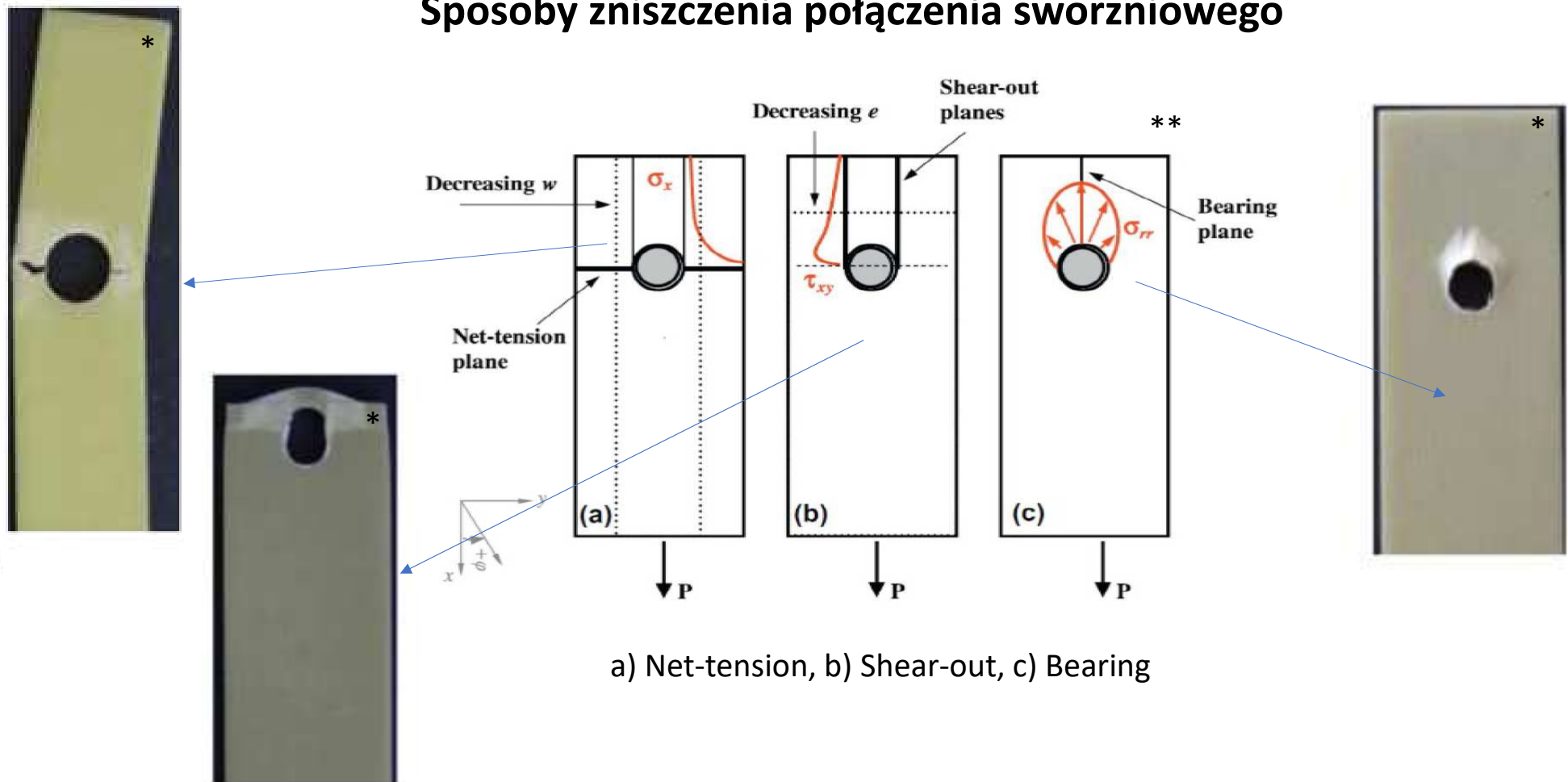

Badania połączeń sworzniowych

Pull-out test

Sposoby zniszczenia połączenia sworznowego

a) Net-tension, b) Shear-out, c) Bearing

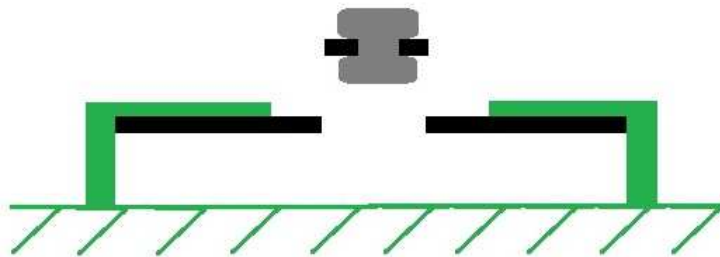
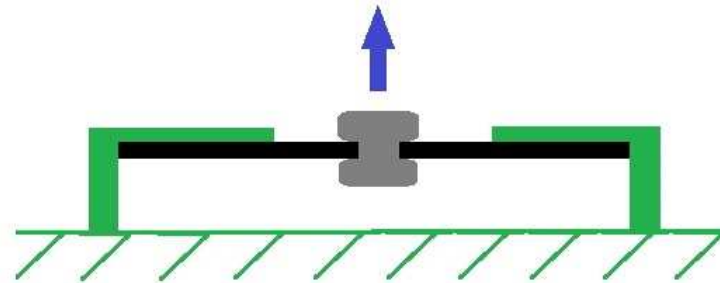
Zazwyczaj połączenia projektuje się w ten sposób, żeby ulegały one zniszczeniu przez naciski (bearing), bo wtedy zniszczenie jest stopniowe i jest czas na naprawę.

* S. Zu, Z. Zhou, J. Zhang, Numerical simulation of pin-loaded joints of fiber metal laminate, Iranian Polymer Journal, vol. 28, p. 145-155, 2019

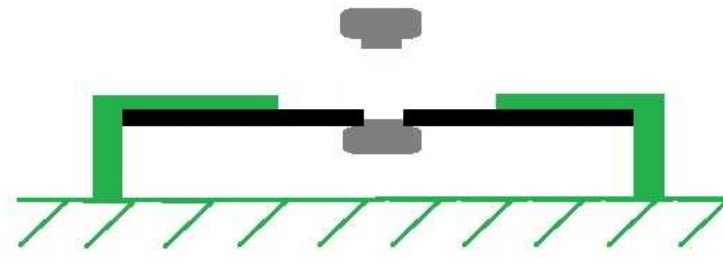
** Atas, A.; Soutis, C. Subcritical damage mechanisms of bolted joints in CFRP composite laminates. *Compos. Part B Eng.* 2013, 54, 20-27

Badania połączeń sworzniowych

Sposoby zniszczenia

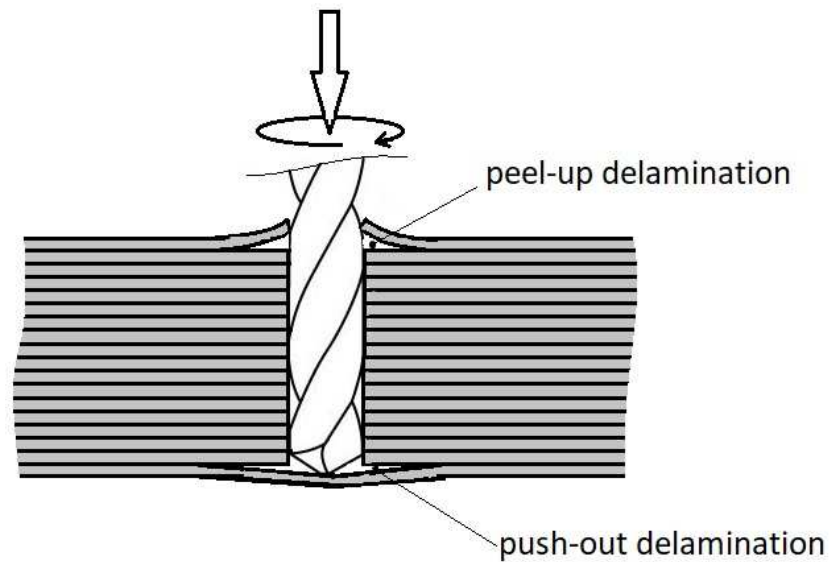
Zniszczenie materiału

Zniszczenie sworznia

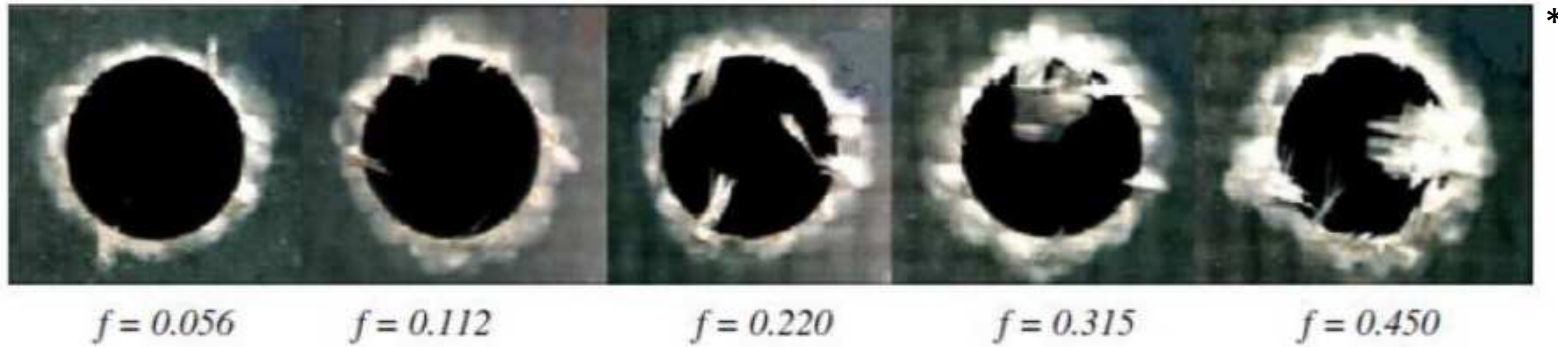
Uszkodzenia kompozytu wywołane wierceniem otworów

1. Delaminacje (rozwarstwienia)
2. Pęknięcia
3. Przegrzania (temperatura kilkaset stopni)

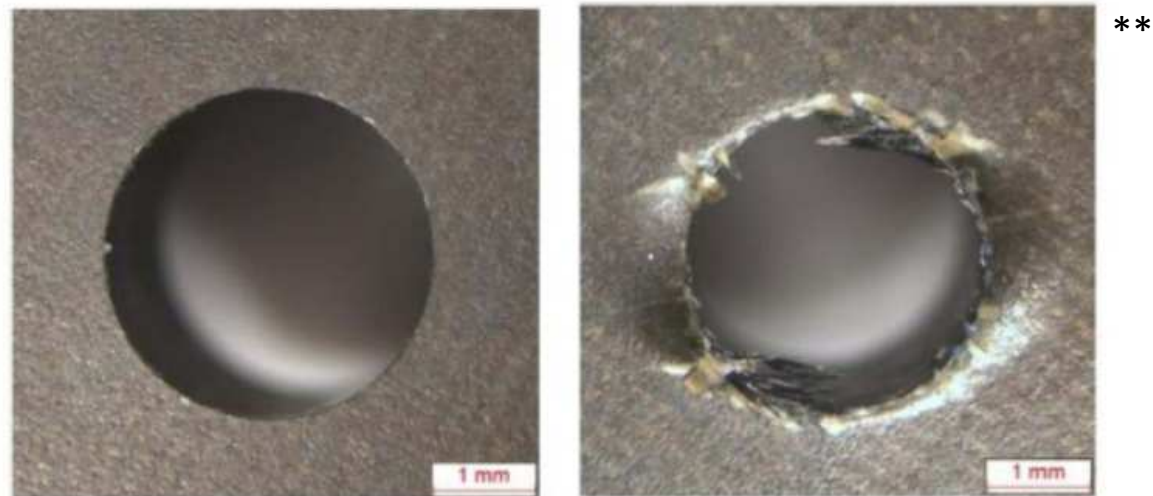

Mechanizm powstawania delaminacji

Wpływ prędkości posuwu (f [mm/obr]) [101]

Otwór wykonany wiertłem nowym i zużytym [89]

* Khashaba, U.A.; El-Sonbaty, I.A.; Selmy, A.I.; Megahed, A.A. Machinability analysis in drilling woven GFR/epoxy composites: Part I—Effect of machining parameters. *Compos. Part A Appl. Sci. Manuf.* **2010**, *41*, 391–400

** Fernandez-Perez, J.; Cantero, J.L.; Diaz-Alvarez, J.; Miguelez, M.H. Influence of cutting parameters on tool wear and hole quality in composite aerospace components drilling. *Compos. Struct.* **2017**, *178*, 157–161

Nitośrubki (fastenery)

Korozja galwaniczna – korozja wywołana kontaktem dwóch materiałów przewodzących o różnym potencjale elektrycznym, połączonych ze sobą w sposób ciągły w obecności elektrolitu

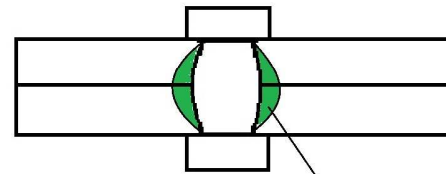
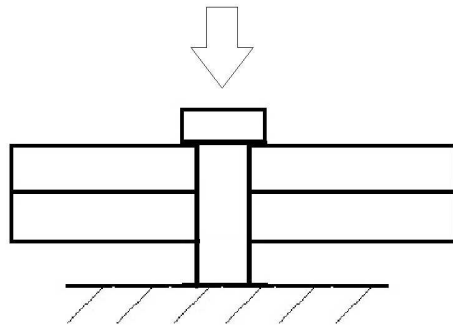
Ponieważ włókno węglowe jest materiałem przewodzącym i tworzy ogniwa galwaniczne ze stopami aluminium i stalą, do łączenia kompozytów zbrojonych włóknem węglowym stosuje się najczęściej fastenery wykonane ze stopów tytanu.

Nitośrubki (fastenery)

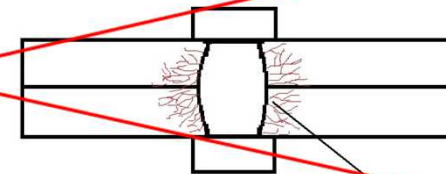
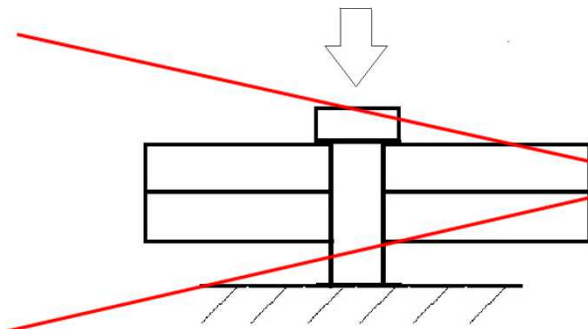
Do łączenia kompozytów nie należy stosować tradycyjnego nitowania.

Nitowanie metali

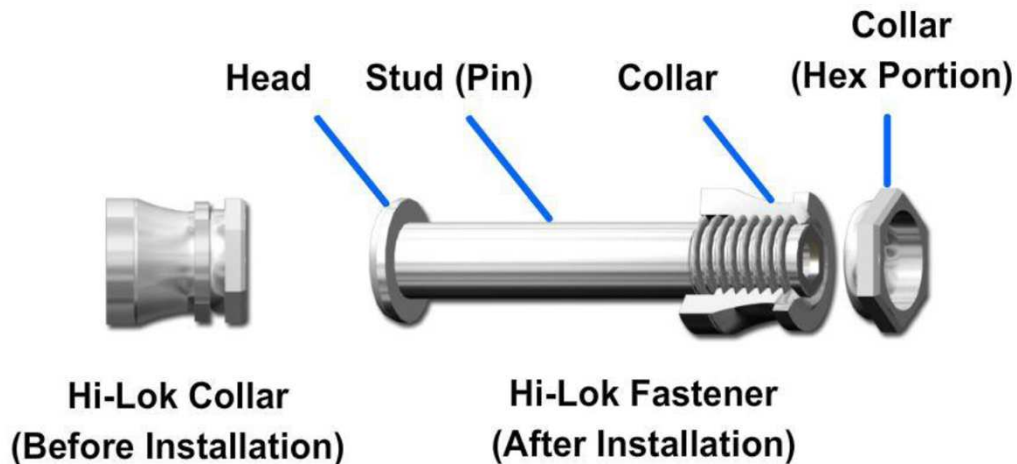
Korzystne naprężenia reszkowe

Nitowanie kompozytów

Pękanie kompozytu

Nitośrubki (fastenery)

Hi-loks – strukturalne

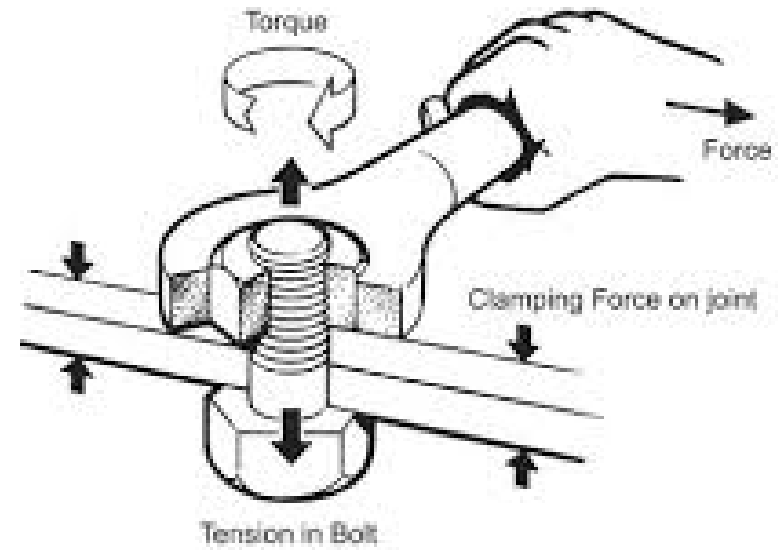
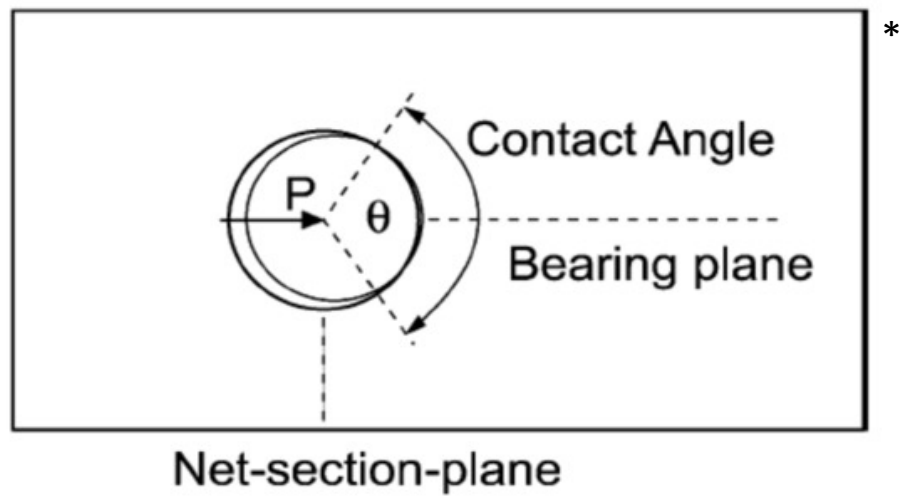
CUTM Courseware – Chapter 6: Aircraft hardware

store.skybolt.com

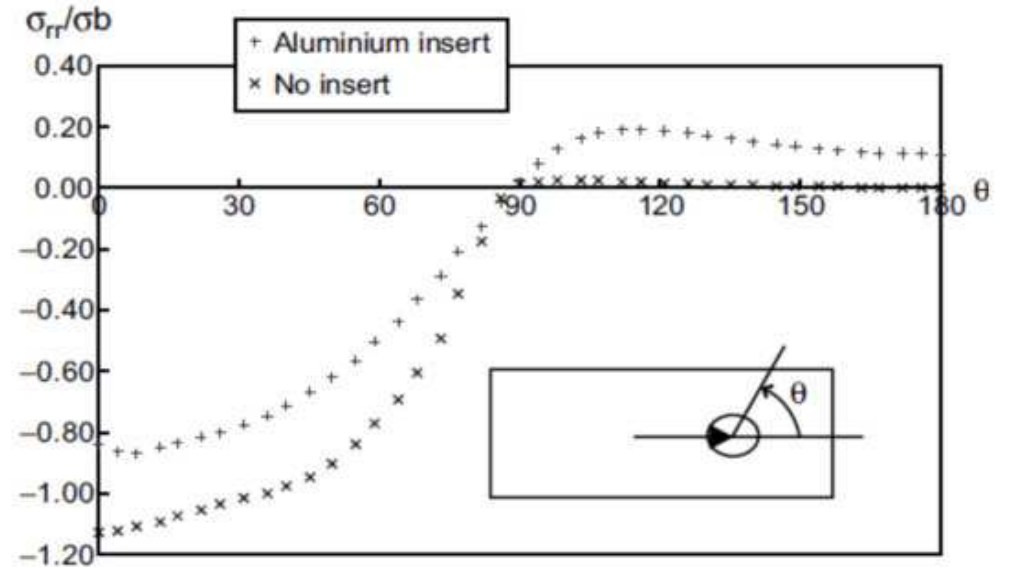
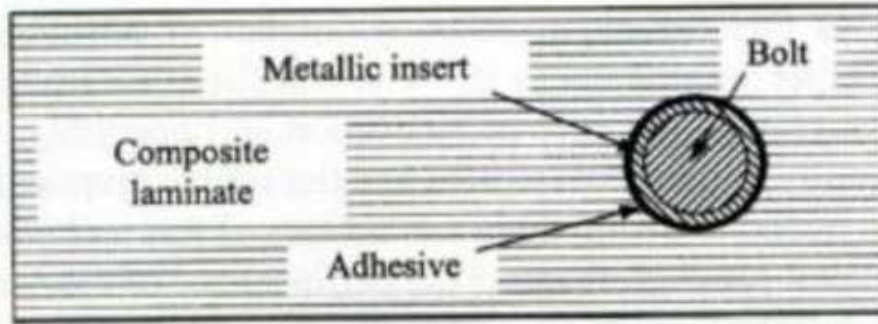
Camlocks – niestrukturalne, używane do montowania części, które nie przenoszą dużych obciążeń, za to często się je demontuje, np. otwory inspekcyjne, owiewki

Tolerancja otworu i siła dociskająca

www.system22fast.com/

Sposoby zwiększania wytrzymałości połączeń sworzniovych: Klejone wkładki

Rozkład naprężeń normalizowanych wokół otworu ze sworzniem z wkładką i bez wkładki

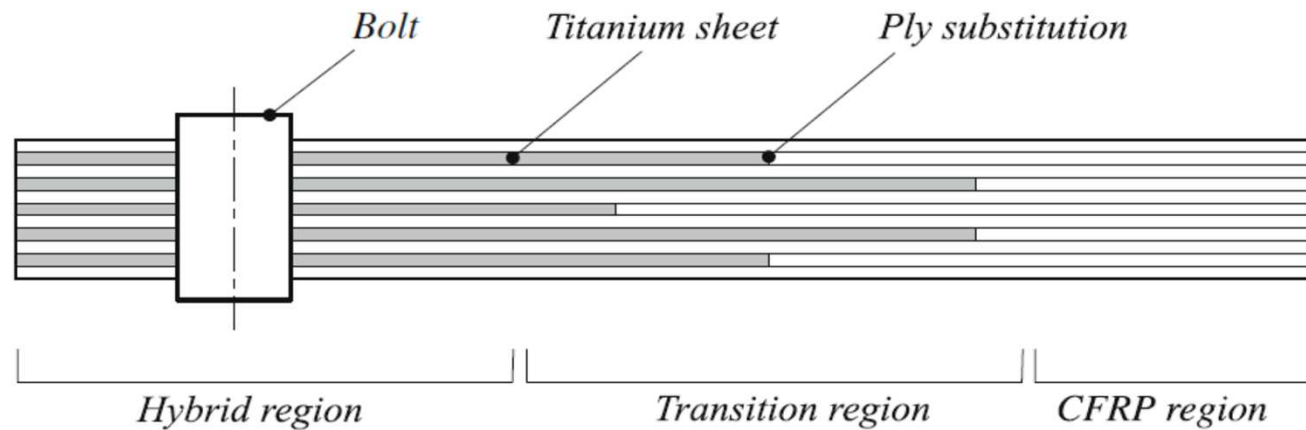
Zalety:

- Korzystniejsza dystrybucja obciążeń wokół otworu – wzrost wytrzymałości połączenia
- Dodatkowa ochrona materiału wokół otworu

Wady:

- Wzrost masy

Sposoby zwiększania wytrzymałości połączeń sworzniovych: Folia tytanowa

Zastąpienie w kompozycie wokół otworu niektórych warstw folią tytanową

Zalety:

- Wzrost wytrzymałości połączenia

Wady:

- Wzrost masy
- Komplikacja procesu produkcji

Sposoby zwiększania wytrzymałości połączeń sworzniowych: Dodatkowe zbrojenie

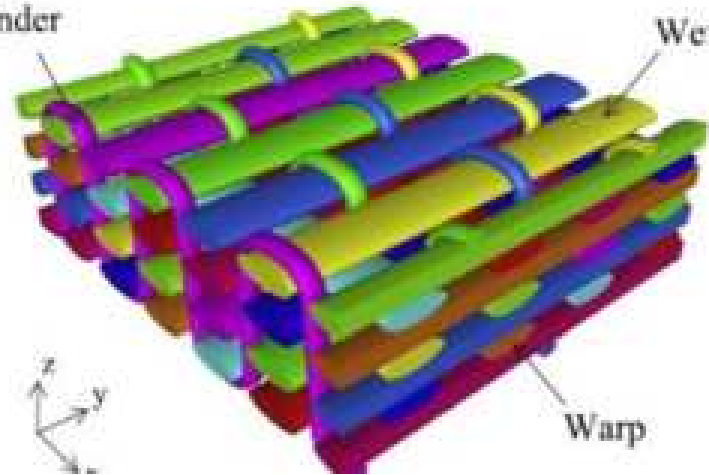
*

(a)

Binder

**

Weft

Warp

Zniszczenie kompozytu bez pinów i z pinami przez naciski

Zalety:

- Wzrost wytrzymałości połączenia

Wady:

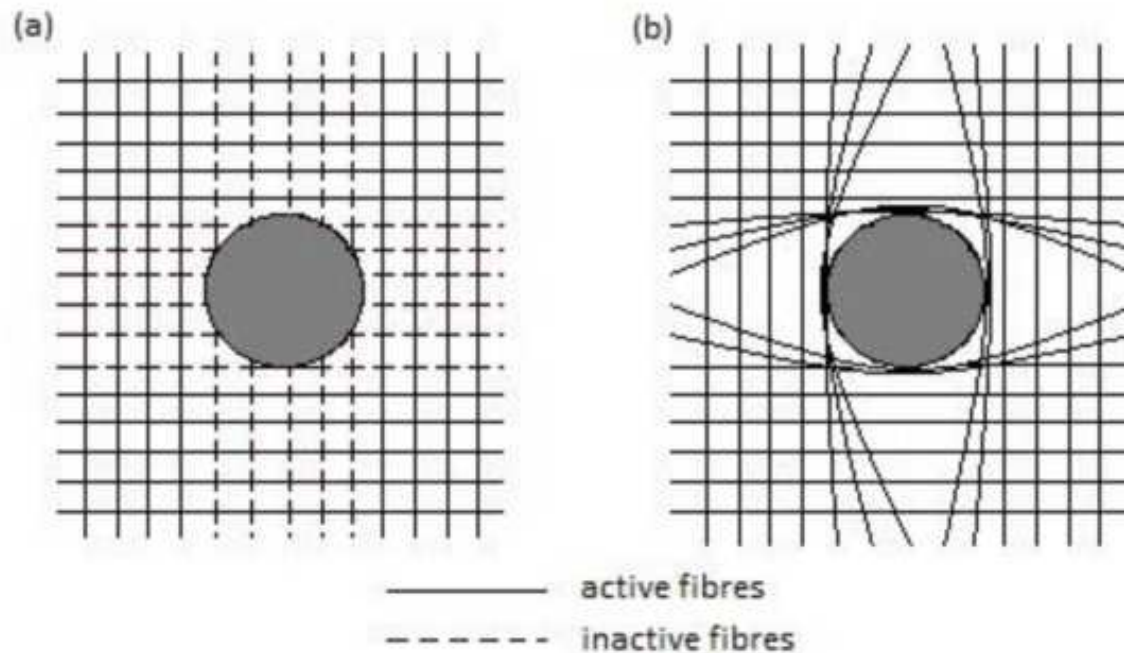
- Komplikacja procesu produkcji

* Li, R.; Huong, N.; Crosky, A.; Mouritz, A.P.; Kelly, D.; Chang, P. Improving bearing performance of composite bolted joints using z-pins. *Compos. Sci. Technol.* **2009**, *69*, 883–889

** Dai, S.; Cunningham, P.R.; Marshall, S.; Silva, C. Open hole quasi-static and fatigue characterisation of 3D woven composites. *Compos. Struct.* **2015**, *131*, 765–774

Sposoby zwiększania wytrzymałości połączeń sworzniowych: Otwory laminowane

Zalety:

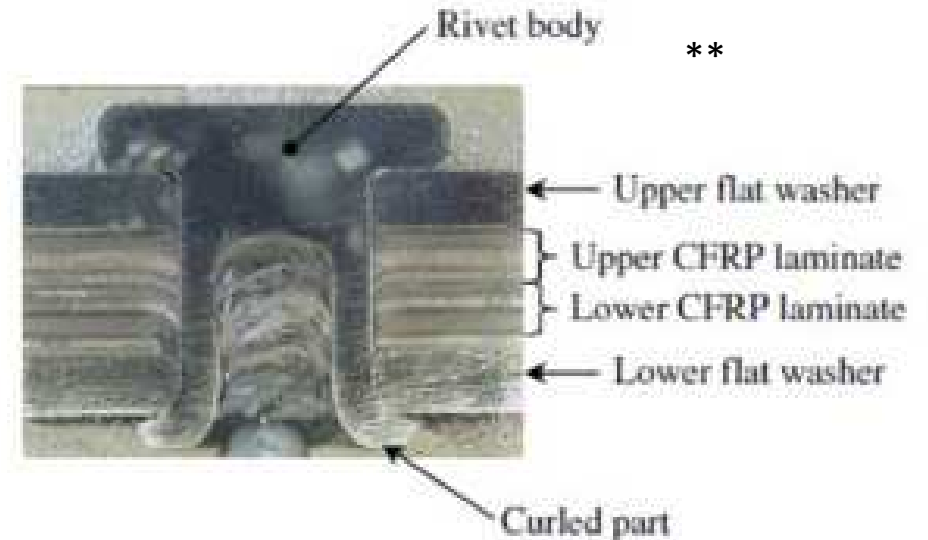
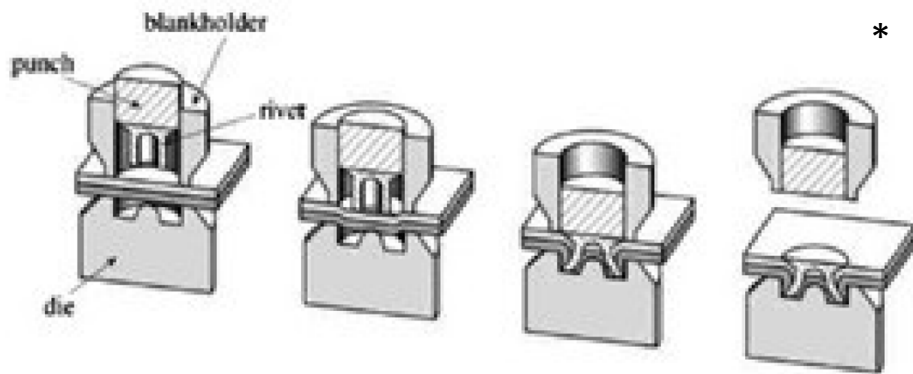
- Wzrost wytrzymałości połączenia przy braku wzrostu masy
- Eliminacja procesu wiercenia otworu

Wady:

- Komplikacja procesu produkcji
- Problemy z pozycjonowaniem otworów

Inne sposoby łączenia kompozytów

Self-piercing riveting

Zalety:

- Szybkość i automatyzacja procesu
- Eliminacja procesu wiercenia otworu

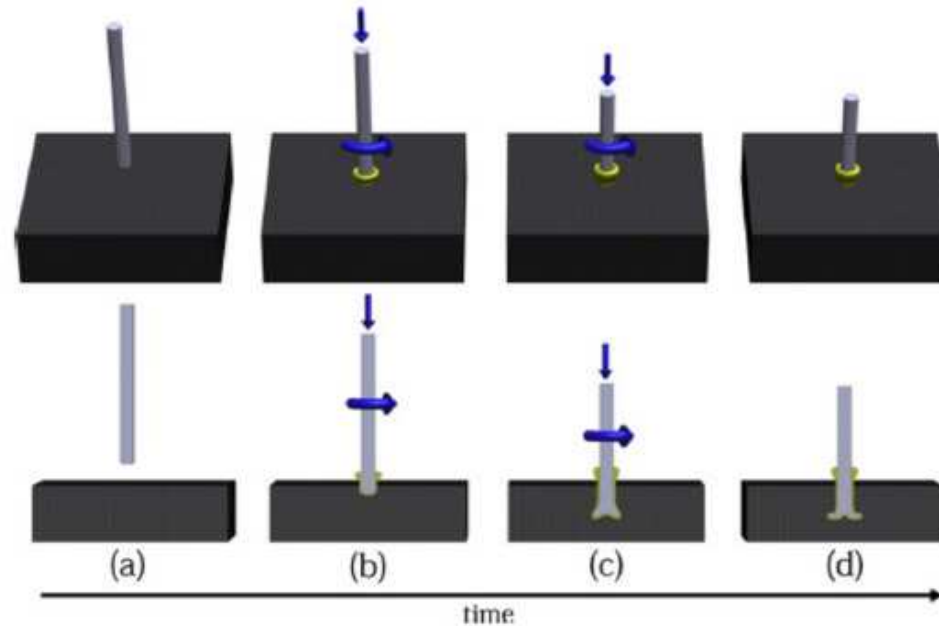
Wady:

- Duże zniszczenia w kompozycie
- Połączenie nierozłączne

* di Franco, G.; Fratini, L.; Pasta, A. Influence of the distance between rivets in self-piercing riveting bonded joints made of carbon fiber panels and AA2024 blanks. *Mater. Des.* **2012**, *35*, 342–349

** Ueda, M.; Miyake, S.; Hasegawa, H.; Hirano, Y. Instantaneous mechanical fastening of quasi-isotropic CFRP laminates by a self-piercing rivet. *Compos. Struct.* **2012**, *94*, 3388–3393

Friction riveting

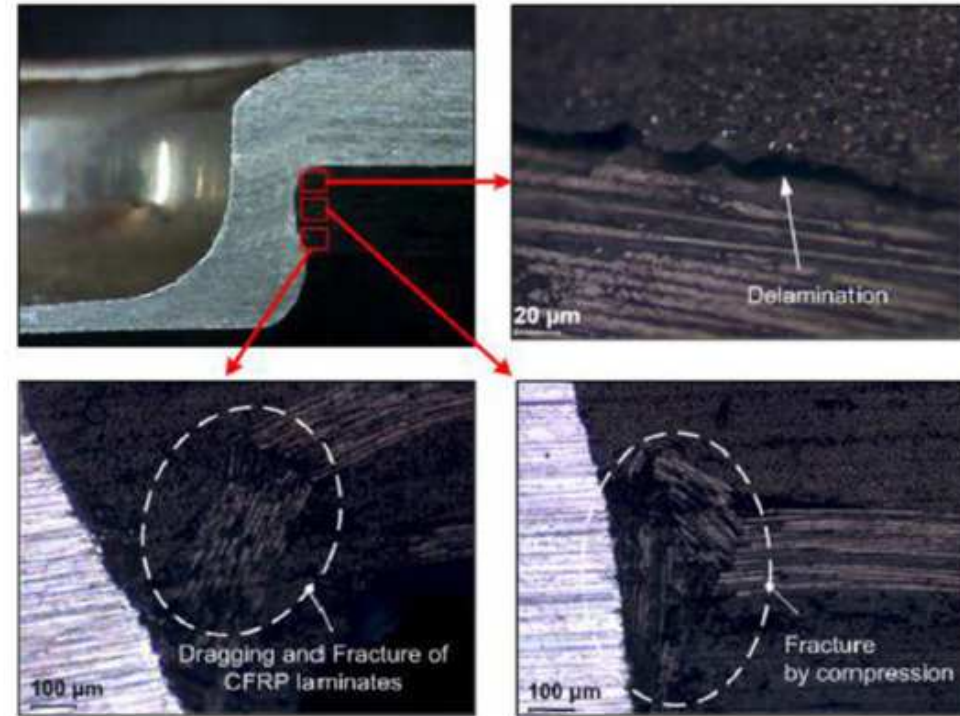
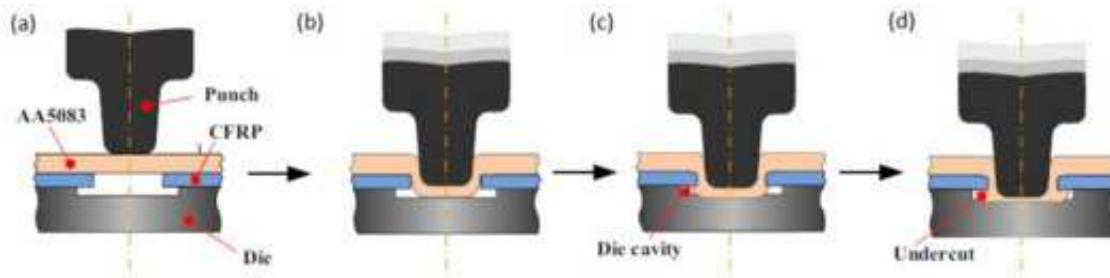
Zalety:

- Szybkość i automatyzacja procesu
- Eliminacja procesu wiercenia otworu
- Połączenie rozłączne

Wady:

- Możliwość stosowania tylko przy spoiwie termoutwardzalnym
- Możliwość przegrzania spoiwa

Clinching

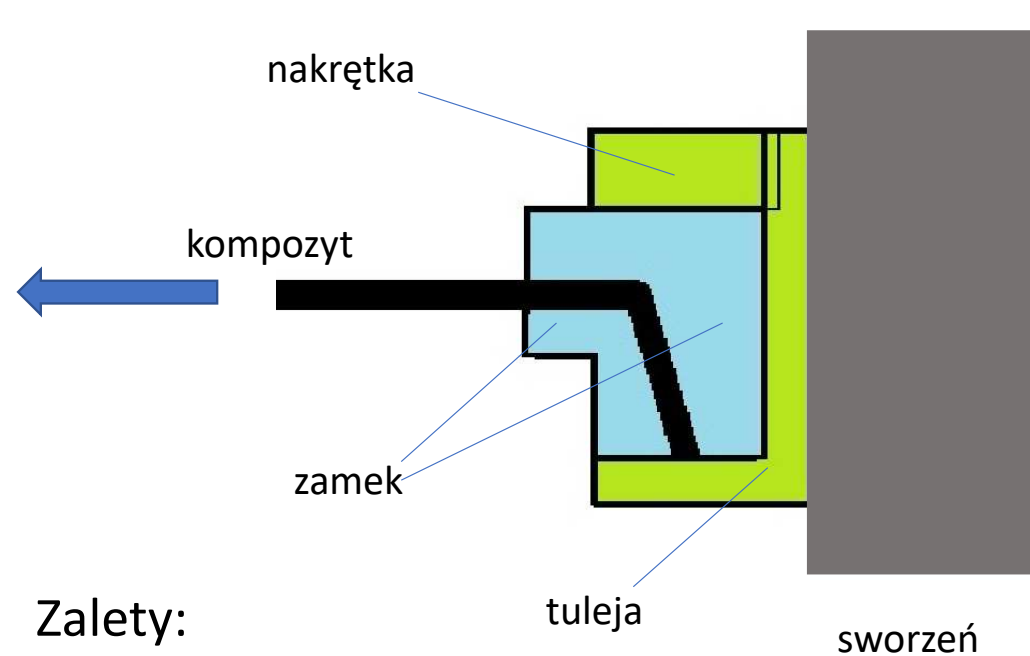
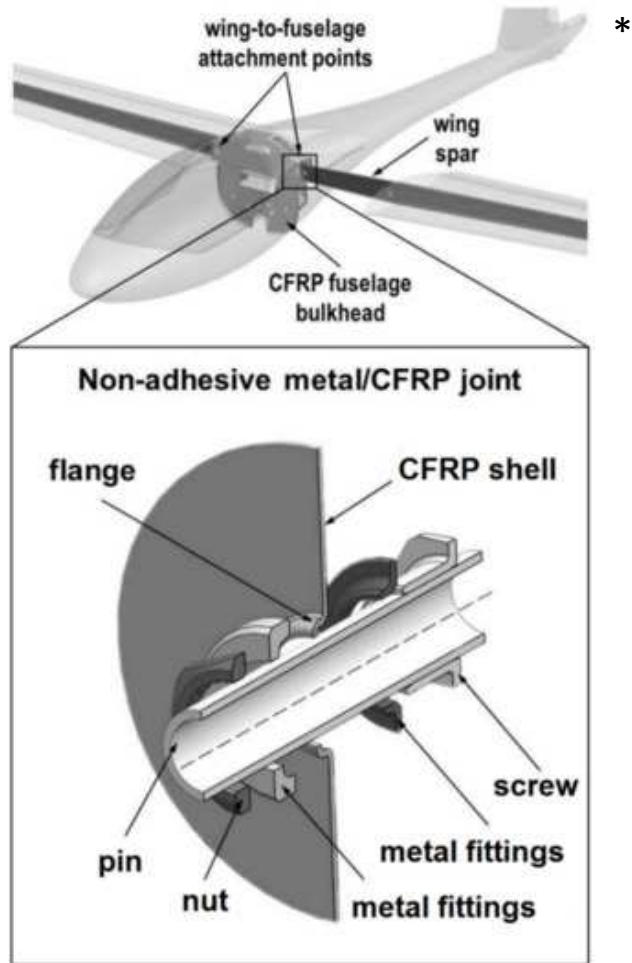
Zalety:

- Szybkość i automatyzacja procesu

Wady:

- Duże zniszczenia w kompozycie
- Połączenie nierozłączne

Bezadhezyjne połączenia labiryntowe

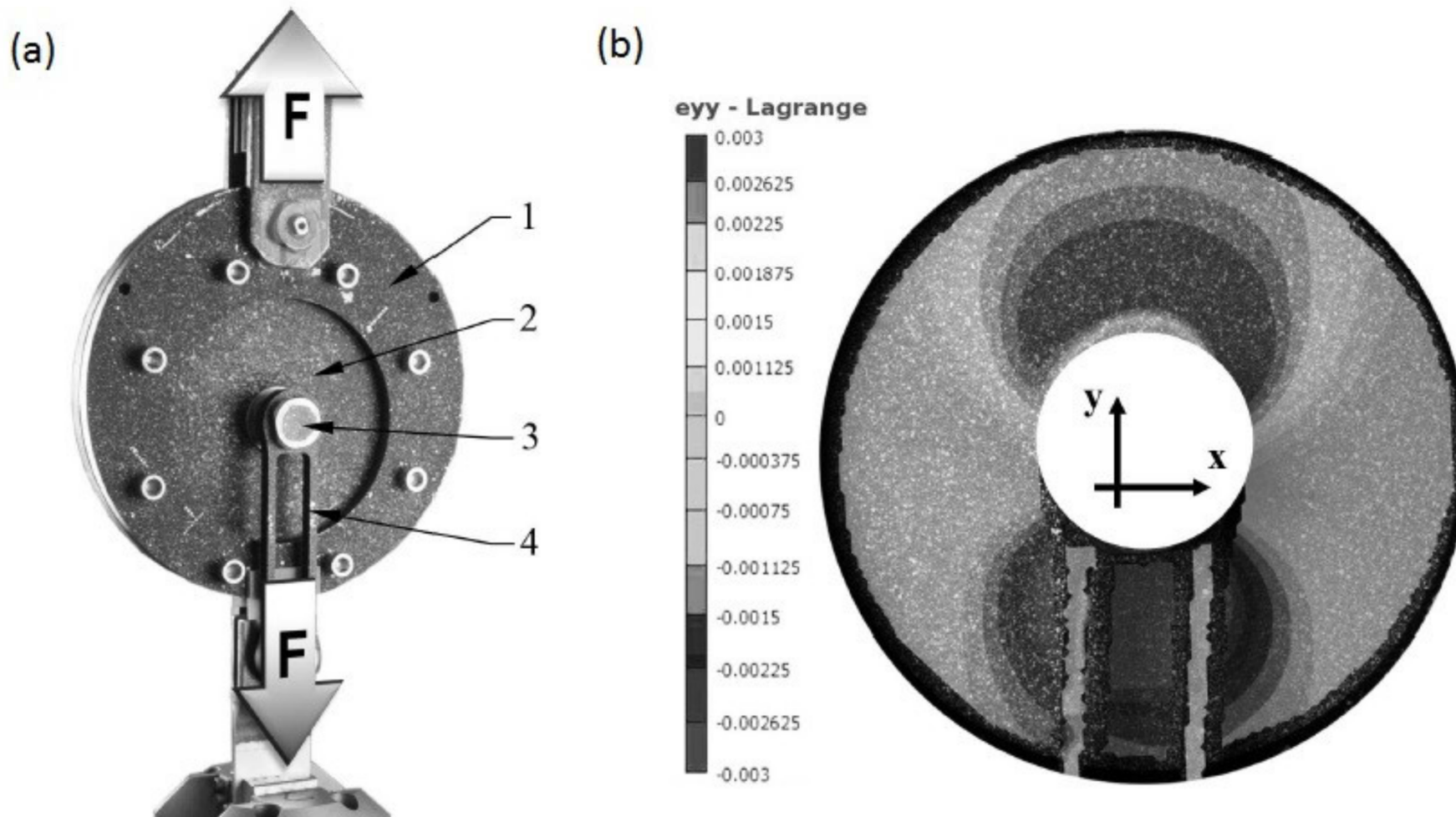
Zalety:

- Eliminacja procesu wiercenia otworu i uszkodzeń z nim związanych
- Połączenie rozłączne

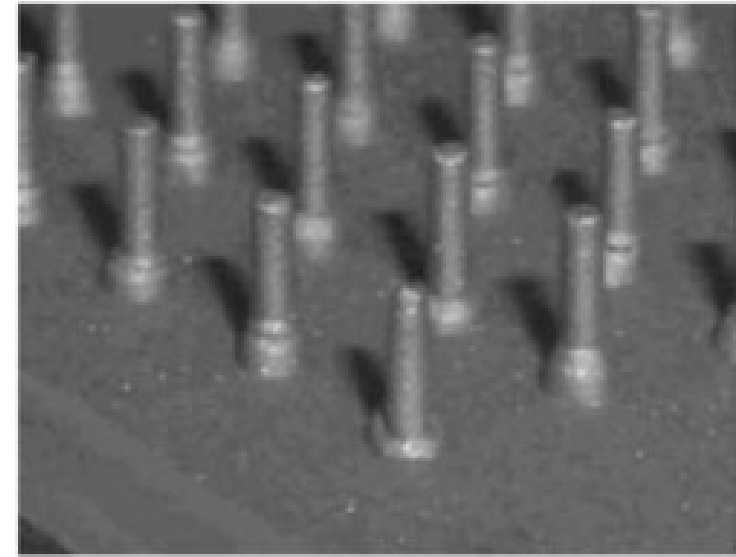
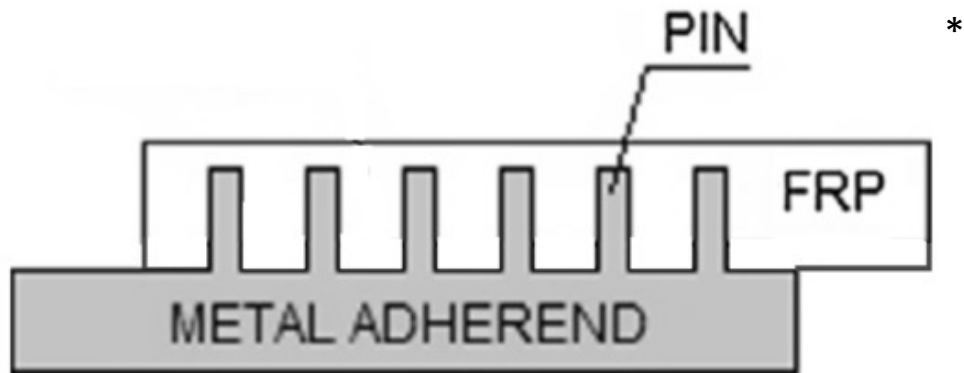
Wady:

- Masywne i skomplikowane połączenie stosowane do wprowadzenia dużych sił skupionych

Bezadhezyjne połączenia labiryntowe

Pin joining

Zalety:

- Eliminacja konieczności wykonywania otworów i zniszczeń w kompozycie
- Nienaruszenie włókien

Wady:

- Komplikacja procesu produkcji
- Połączenie nierozłączne

* Graham, D.P.; Rezaei, A.; Baker, D.; Smith, P.A.; Watts, J.F. The development and scalability of a high strength, damage tolerant, hybrid joining scheme for composite-metal structures. *Compos. Part. A Appl. Sci. Manuf.* **2014**, *64*, 11–24

** Uscnik, S.; Scheerer, M.; Zaremba, S.; Pahr, D.H. Experimental investigation of a novel hybrid metal-composite joining technology. *Compos. Part. A Appl. Sci. Manuf.* **2010**, *41*, 369–374